

Kapitola první

Emilienne Adou Solange Rouxová, má babička z matčiny strany, se do svých devatenáctých narozenin zamilovala celkem třikrát.

Grandmère se narodila 1. března 1904 jako první ze čtyř sourozenců, kteří se všichni narodili prvního dne třetího měsíce v roce – další byl v roce 1905 René, v roce 1906 následovala Margaux a nakonec v roce 1907 Pietrette. Protože se všechny děti narodily ve znamení Ryb, dá se předpokládat, že Rouxova rodina byla plná citlivých a pozoruhodně ztřeštěných individuí.

Jejich otec Beauregard Roux byl známý frenolog, propagátor vědního oboru zkoumajícího souvislost stavby lebky s charakterovými vlastnostmi. Jeho největším přínosem na tomto poli byly prý vlnité vlasy barvy zlato-býlu na jeho hlavě a stejné chloupky na hřbetech paží –

a způsob, jímž jeho francouzštinu protkával lehký bretaňský přízvuk. Beauregard Roux byl silný a mohutný a dokázal všechny své děti zvednout jednou rukou. Pod tu druhou si mohl nacpat rodinnou kozu.

Moje prababička byla pravým opakem svého muže. Beauregard byl veliký, hřmotný, téměř obrovský, jeho žena byla malá, nenápadná a chodila s neustále shrbenými rameny. Její pleť byla olivová, jeho růžová. Vlasy měla tmavé, on plavé. Když Beauregard vešel do místnosti, všechny hlavy se otočily k němu, kdežto jeho žena jako by byla neviditelná.

Když se v noci milovali, všechny sousedy budilo Beauregardovo řvaní při vyvrcholení – kdežto jeho žena při tom stěží vydala hlásku. Tak jako skoro nikdy. Když doktor z vesničky Trouville-sur-Mer rodil její první dítě, mou babičku, neustále zvedal hlavu k rodičce, aby se přesvědčil, že ještě nezemřela. Ticho při porodu bylo tak zneklidňující, že když prababička měla rodit své další dítě, Reného, doktor na poslední chvíli odmítl přijít. Pradědeček tak musel jen v punčochách běžet do sedmnáct kilometrů vzdáleného městečka Honfleur, aby tam našel nejbližší porodní bábu.

Minulost mé prababičky předtím, než se vdala za Beauregarda Rouxe, zůstává neznámá. Jediný důkaz její existence se dochoval ve tvářích jejích dvou starších dcer Emilienne a Margaux, z nichž každá měla tmavé vlasy, olivovou pleť a zelené oči. Jediný syn René byl po otci a nejmladší dcera Pierette měla Beauregardovy sytě žluté vlnité vlasy. Žádné ze čtyř dětí neznalo křestní jméno

své matky: dlouho věřily, že je to *Maman*, a když jim došlo, že ne, bylo už pozdě nad tím i jen uvažovat.

Těžko říct, jestli za to mohla mohutnost Beauregarda Rouxe, ale na počátku roku 1912 mu začala být francouzská víska příliš těsná. Snil o městech plných automobilů, kde jsou budovy tak vysoké, že stíní slunce. Trouville-sur-Mer mohla nabídnout leda tak rybí trh a Beauregardovu frenologickou poradnu, neustále plnou místních žen. Jenže jeho prsty toužily po lebkách, jejichž výstupky a prohlubně dosud neohmatal! A tak prvního března toho roku – kdy nejstarší dcera Emilienne oslavila osmé, syn René sedmé a dcery Margaux a Pierette šesté a páté narozeniny – začal Beauregard mluvit o místě zvaném *Manhatine*.

„V *Manhatinu*,“ vykládal sousedům, když venku pumpoval před domem vodu do vědra, „když se chcete vykoupat nebo si umýt obličej, jen otočíte kohoutkem a je to – a nejenom že teče studená voda, *mes camarades*, ale taky teplá! Umíte si to představit? Jako byste každé ráno nad vlastním umývadlem prožili zázrak!“ Pak se rozjařeně zachechtal, což v místních vzbudilo podezření, že Beauregard Roux je na tak velikého chlapa až moc nevyzpytatelný. Možná o něco víc, než by se jim zamlouvalo.

Všechny ženy v Trouville-sur-Mer byly zklamané, když Beauregard Roux už o měsíc později svou frenologickou ordinaci prodal – ovšem muži taky, protože ve vsi nebyl nikdo jiný, o kom by je tak bavilo vykládat. Beauregard zakoupil šest lístků třetí třídu na panenskou plavbu parníku *Francie*, po jednom pro každého člena rodiny

kromě kozy. Naučil děti anglické číslovky do deseti a v návalu nadšení jim pověděl, že ulice v Americe jsou také, že to ještě nikdy neviděly. Ne prašné a špinavé jako v Tourville-sur-Mer, ale dlážděné plochými destičkami z bronzu.

„Ze zlata,“ přerušila ho moje babička Emilienne. Jestli je Amerika skutečně tak úžasné místo, jak si tatínek myslí, pak tam musí mít ulice dlážděné něčím lepším než bronzem.

„Ale no tak, myslí přece,“ namítl mírně její otec. „Ani Američané nejsou tak hloupí, aby nevěděli, že zlato se dá použít líp než na dlažební kostky.“

Jak jsem při svém průzkumu zjistila, parník *Francie* patřil k zázrakům francouzského loďarství. Byl dvakrát větší než ostatní francouzské obchodní lodě a nabízel svým cestujícím nevídanou rychlost, přepych, bezpočet služeb a vybranou kuchyň. Na svou panenskou plavbu vyplul z rušného přístavu Le Havre, vzdáleného třináct kilometrů od Tourville-sur-Mer.

Le Havre roku 1912 bylo město typické jasným třídním rozdělením. Na východě ho obklopovaly vesnice Montivilliers, Harfleur a Gonfreville-l'Orcher, břehy Seiny ho pak oddělovaly od Honfleuru. Na konci devatenáctého století se k městu přičlenily vesnice Sanvic a Bléville, a horní město se začalo rozvíjet rychleji než starodávné dolní. Obě části spojovalo schodiště s osmdesáti devíti schody a lanovka. V horní části byla sídla bohatých obchodníků a rejdařů, kteří zbohatli, když se z Le Havru stal na začátku devatenáctého století kvetoucí přístav.

V centru města byla radnice, *Sous-Préfecture*, soud, atletický klub a turecké lázně. Stála tam muzea a kasina i spousta luxusních drahých hotelů. V tomhle Le Havru se zrodilo impresionistické hnutí, tohle město inspirovalo Clauda Moneta k vytvoření obrazu *Impression, soleil levant*.

Na předměstí a ve starých částech Le Havru bydlela pracující třída a v činžácích poblíž přístavu námořníci, dělníci z doků a podobně. Tady se nejvíc projevovaly následky vyčerpávajícího a nestálého zaměstnání, špatné kanalizace a nezdravých životních podmínek. Odtud se v roce 1832 začala šířit cholera, tady si své oběti nacházely souchotiny. Tady žili bohémové, byly tu čtvrti červených luceren, kabarety se zženštilými uvaděči, kde si muž mohl dát skleničku a zaplatit si trochu zábavy, aniž sňal klobouk z hlavy. Zatímco bohatí obyvatelé z horního města zvedali číše k přípitkům na další úspěšné a požehnané roky, ti dole ve slumech dál hnili v jedovatých výparech nemocí, výměšků, promiskuity a novorozenecké úmrtnosti.

Pro Rouxovy děti byl přístav, kde kotvila jejich loď, melodií zajímavých zvuků, pachů a scén, výbušnou směsí exotického a všedního. Mořský vzduch, ostrá vůně kávových zrn smíšená s kyselým pachem ryb a krve, hromady cizokrajných plodů a pytle z rezného plátna plné bavlny. Toulaví psi a kočky si drbali své prašivé boky mezi těžkými kufry a zavazadly s americkými adresami.

Mezi reportéry z novin, kteří přišli zaznamenat dojmy z prvního vyplutí luxusního parníku, stál fotograf s půso-

bivým měchovým fotoaparátem. Zatímco cestující z první třídy uváděli stevardi do jejich kajut, Rouxovi se museli postavit s pasažéry třetí třídy na kontrolu zavšívění. Beauregard zvedl Emilienne na svá rozložitá ramena. Z téhle pozorovatelně vypadali rozjaření přihlížející jako moře slamáků s širokými krempami. V *Le Figaro* pak vyšel snímek, který zachycoval loď právě v tomto okamžiku. Když člověk trochu přimhouřil oči, mohl spatřit stínový obrys holčičky, jež se záhadně vznášela nad davem.

Parník *Francie* vyplouval jen týden po tragédii nepotopitelné britské chlouby jménem Titanic, takže cestující na jeho palubě si intenzivně uvědomovali nedozírné chladné hlubiny před sebou, zatímco mávali na rozloučenou lidem v přístavu. Jedině Beauregard přeběhl na druhou stranu lodi. Chtěl být prvním, kdo pozdraví zemi neomezených možností, bronzem dlážděných ulic a vodovodních potrubí.

Rouxova rodina byla ubytovaná ve stísněné kajutě se dvěma maličkými palandami s třemi pryčnami nad sebou a umývadlem uprostřed. Kdyby se tam Beauregard zhluboka nadechl, vydýchal by všechen vzduch. Maman tvrdila, že jí z neutuchajících vibrací lodi buší srdce. Ale děti to maličké útočiště milovaly, i když jim otcovo noční chrápání neponechávalo příliš kyslíku. Parník *Francie* jim otevřel bránu do světa, jaký si ani neuměly představit. Večer dychtivě čekaly na melodii osamělých houslí nebo kvílení dud, které oznamovaly začátek improvizovaných veselí v podpalubních prostorách třetí třídy. Později v noci stejně dychtivě lapaly po zvucích soukromých

oslav v sousedních kajutách a bořily tvářičky do škrábových polštářů, aby ztlumily smích. Ve dne zkoumaly nižší paluby a pokoušely se proniknout do první třídy, kam byl pasažérům z ostatních tříd vstup přísně zakázán.

Když se na dohled objevila americká pevnina, všichni cestující vydechli úlevou tak silně, až to způsobilo změnu větru a denní zpoždění cesty, ale to nevadilo. Zvládli to – už navždy mohli zapomenout na hrůzu z toho, že by strašlivý konec Titaniku mohl být předzvěstí katastrofy, jakou osud chystá i jim.

Když se parník *Francie* blížil k přístavu na západním Manhattanu, moje babička poprvé spatřila Spojené státy. Emilienne netušila, že Socha svobody, *La liberté éclairant le monde*, pochází z její vlasti, a pomyslela si: *Jestli je tohle Amerika, tak to je teda pořádně ošklivá.*

Rodina Rouxových byla znovu prohlédnuta kvůli parazitům a jako nezavšívená mohla vyrazit vstříc lepším zítřkům plným blahobytu a potěšení, jež Amerika nabízela. Než Německo vyhlásilo válku Francii, už bydleli ve špinavém dvoupokojovém bytě na *Manhatine*. V noci spaly Emilienne a Margaux v jedné posteli, Beauregard a Maman ve druhé, René pod kuchyňským stolem a maličká Pierette v zásuvce psacího stolu.

Beauregardovi netrvalo dlouho pochopit, že prosadit se tady jako zkušený frenolog bude dost těžké, hlavně proto, že frenologická horečka v Americe pominula spolu s viktoriánským obdobím. Jak měl francouzský přistěhovalec se silným přízvukem, který neuměl nic jiného než

diagnostikovat lebky, uživit rodinu? *I pro Irčany v přístavu je zatraceně těžké získat slušný plat, stěžoval si můj pradědeček do prázdna, a to mluví bezvadně anglicky. Nebo to aspoň tvrdí.*

Beauregard vyrazil do ulic. Ne v okolí, protože k čemu by místní chudině byly jeho schopnosti? Ti už svou bídou budoucnost znali. Ne, vyrazil do Yorkvillu a na Carnegie Hill, kde na venkovských statcích a v přepychových městských domech žili mnozí významní němečtí přistěhovalci. Nosil s sebou stočené diagramy, kovové posuvné měřítko i porcelánovou frenologickou lebku a brzy si vysloužil pozvání do salonů těch vil, kde přejížděl špičkami prstů po hlavách *Frauen* a *Fräuleinen*. Znovu se potvrdilo, že Beauregard Roux je stvořen k tomu sloužit ženám v jakékoli zemi.

New York ve své narychlo zkvašené nádheře nedokázal Beauregardovi rozmluvit, že je tím nejvelkolepějším místem na zemi. Zato Maman se manželův *Manhatine* moc nezamlouval. Byt v činžáku, kde žili, byl malý a přečpaný, a páchl kočičí močí navzdory tomu, jak často paní Rouxová myla podlahu i stěny. V ulicích byly samé dílny a jatka a nedláždil je bronz, ale lemovaly odpadky a hromady koňských koblih, které číhaly na každou neopatrnou nohu. Angličtina jí připadala tvrdá a ošklivá a Američanky nestydaté – zvláště ty, které pochodovaly ulicemi v bílých šatech se šerpami a žádaly to směšné volební právo. Pro Maman nebyla Amerika zemí neomezených možností. Spíš jí připadala jako země, kde umírají děti. S děsem sledovala, jak jejich sousedé přicházejí o jednoho potom-

ka za druhým. Bledé a horečnaté děti umíraly na soucho-
tiny nebo v záchvatech černého kašle. Umíraly na chřip-
ku nebo na pouhé nakrmení zkaženým mlékem. Umíraly
na nízkou porodní váhu a často s sebou braly i své mat-
ky. Umíraly s prázdnými bříšky, s očima beze snů a bez
výrazu.

Maman krmila rodinu podřadnými potravinami, mi-
zerným masem a povadlými mrkvemi, protože nic lep-
šího si nemohli dovolit, a i tohle jen stěží. Pokaždé, když
se děti vrátily domů, je bedlivě prohlédla, zkoumala jim
prohlubně pod kolena a lokty, měkké plošky mezi prsty
u nohou, dívala se pod jazyky a za uši a hledala známky
neštovic nebo klíšťata.

Beauregard manželčiny obavy nesdílel. Když večer le-
želi v jedné posteli, s dětmi na druhé straně pokoje, pod
stolem a v zásuvce, snažila se muže přesvědčit, aby ode-
li z města a ona mohla děti vychovávat na čerstvém fran-
couzském povětří jejich bývalého domova.

„Ach, *mon cœur*, srdíčko moje,“ tišil ji nenuceně, „dě-
láš si zbytečné starosti.“ Pak se k ní otočil zády a usnul,
kdežto Maman se trápila s otevřenýma očima až do rána.

A pak se jednoho jinak nepřilíš pozoruhodného jarního
večera roku 1915 výstředně hezký Beauregard Roux ke své
ženě a čtyřem dětem nevrátil. Nepřišel ani další večer, ani
celý příští měsíc. Po roce se jedinou konkrétní připomín-
kou Beauregardovy existence stal René, jehož bavilo zved-
nout pohovku a nosit ji na předloktích po bytě.

Říkalo se, že Beauregard opustil rodinu kvůli Něm-
ce požehnané neplodností a vypouklou zadní částí lebky,

což, jak by potvrdil každý frenolog, znamenalo úslužnou ženu, která mu zřejmě bude každou noc hlasitě projevat svou lásku. Byla to historka tak šťavnatá, že jí uvěřila dokonce i Maman. Zanechala v horní komoře jejího srdce malý otvor, který lékaři mylně přičítali špatné stravě a dědičnosti.

Zmizení Beauregarda Rouxe bylo ve skutečnosti případem záměny totožnosti. Drsně krásný Beauregard byl podobný jistému muži, který spal s manželkou místního řezníka. K jeho smůle ho řezníkovi pochopové našli jako prvního. O nálezu jeho nafouklého a neidentifikovatelného těla plujícího po řece Hudson se krátce zmínil sloupek s kriminální tematikou v novinách *The New York Times*. Tato politováníhodná záměna i historka o jeho útěku byla dokonalou ukázkou ironie osudu. Beauregard Roux svou ženu nesmírně miloval, její klidná mlčenlivost mu připadala osvěžující a nikdy jí od sňatku nebyl nevěrný.

Když Maman došlo, že zmizení jejího chotě bude trvalého rázu, vlezla si do postele a tři měsíce strávila zabalená v pokrývkách, v nichž se ještě drželo Beauregardovo pronikavé aroma. O děti se starala maličkatá sousedka, paní Barnaby Callahooová, které děti říkaly *Notre petite poulet*, Naše slepička, kvůli jejímu zvyku mlaskat jazykem o patro. Paní Callahooové se ta přezdívkou moc líbila.

Nakonec Maman vstala z postele a našla si práci jako účetní v čistírně v ulici. Časem si vydělala tolik peněz, že mohla dávat dětem třikrát týdně podřadné koňské maso. Taky přestěhovala Pierette ze zásuvky do postele.